

رسالة محمد

دانشگاه یزد
دانشکده علوم انسانی
گروه جغرافیا

پایان نامه
برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری

ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در تحقق عدالت فضایی در مناطق شهری
(نمونه موردی شهر یزد)

استاد راهنما:
دکتر محمد حسین سرایی

استاد مشاور:
دکتر احسان لشکری

پژوهش و نگارش:
سرچین یوسفی

آبان ماه ۱۳۹۳

تقدیر و تشکر

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بی‌کران خود، طلیعه‌ی علم آموزی را در وجودم نهاد و اشتیاق پوییدن این مسیر نه‌چندان سهل را به من عنایت فرمود.

زحمات استاد راهنمای بزرگووارم آقای دکتر محمد حسین سرائی را که لحظه‌ای مرا در مسیر پرفراز و نشیب این پایان‌نامه به حال خود وانگذاشتند، ارج می‌نهم.

و از استاد مشاور گران‌قدرم، آقای دکتر احسان لشگری که راهنمایی‌های ارزنده‌ی خود را در راستای اعتلای این پایان‌نامه از من دریغ نمودند، کمال تشکر و امتنان را دارم

تقدیم بہ

پدر و مادر و ہمسر مہربانم

تخصی ناچیز ذہن کو حکم را

بہ بلندای بی کران وجودتان پیش کش می کنم

بہ آرزوی آن کہ قطرہ کون وجودم را

بہ بی انتہائی دریای سخاوتتان پذیرا باشید

تقدیر و تشکر

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بی‌کران خود، طلیعه‌ی علم آموزی را در وجودم نهاد و اشتیاق پوییدن این مسیر نه‌چندان سهل را به من عنایت فرمود.

زحمات استاد راهنمای بزرگواریم آقای دکتر محمد حسین سرائی را که لحظه‌ای مرا در مسیر پرفراز و نشیب این پایان‌نامه به حال خود وانگذاشتند، ارج می‌نهم.

و از استاد مشاور گران‌قدرم، آقای دکتر احسان لشگری که راهنمایی‌های ارزنده‌ی خود را در راستای اعتلای این پایان‌نامه از من دریغ نمودند، کمال تشکر و امتنان را دارم

چکیده

رشد شتابان شهرنشینی و توسعه فیزیکی شهرها در دهه‌های اخیر، موجب از هم گسیختگی نظام کالبدی و فضایی شهرها و در نتیجه، نظام توزیع مراکز خدماتی شده است. از این رو، مهمترین رسالت برنامه ریزان و مدیران شهری کم کردن نابرابری و از بین بردن تضاد در دسترسی به منابع و خدمات عمومی شهری میان مناطق می‌باشد. هدف پژوهش حاضر، ارزیابی عملکرد مدیریت شهری، بعنوان مهمترین نهاد اداره کننده شهر، در خلق عدالت فضایی میان مناطق شهری و شناسایی نابرابری‌های موجود میان مناطق شهر یزد می‌باشد. عدالت فضایی بعنوان رویکرد اصلی و دیدگاه‌های برابری مبنا(حداقل دستیابی افراد به فرصت‌ها) در توزیع خدمات عمومی شهری، نیاز مبنا(دستیابی بر اساس نیاز افراد) در توزیع منابع عمومی شهر، مورد بررسی قرار گرفته است. روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش روش توصیفی تحلیلی بوده و نوع آن کاربردی است. سطح برخورداری از خدمات با استفاده از مدل فازی و نحوه‌ی هزینه کردن و صرف منابع با روش تحلیل پوششی داده‌ها، تحلیل شده است. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش بیانگر نابرابری در میزان دستیابی ساکنین مناطق به خدمات می‌باشد. به طوری که مرکز شهر دارای بالاترین سطح دستیابی به خدمات می‌باشد، در حالی که حاشیه شهر سطح برخورداری کمتری از منابع و خدمات دارد. در زمان حاضر با توجه به توسعه کمی و کیفی شهرها هر روز نقش شهرداری‌ها در اداره و مدیریت شهر پررنگتر می‌شود، بنابراین برای برنامه‌ریزی و عملکرد بهتر شهرداری‌ها اندازه‌گیری کارایی آنها لازم به نظر می‌رسد. در این پژوهش کارایی شهرداری‌های مناطق سه گانه شهر در زمینه تحقق عدالت فضایی با استفاده از روش تحلیل پوششی داده‌ها در حالت بازده ثابت به مقیاس و با رویکردی خروجی-محور (CCR-0) برای دوره زمانی ۸۹-۹۲ با در نظر گرفتن هزینه-های کل شهرداری به عنوان نهاده و درآمد مناطق و هزینه‌های عمران شهری به عنوان ستاده محاسبه گردید. نتایج نشان می‌دهد که سه منطقه شهرداری در این مدت زمان دارای کارایی صد درصد بوده‌اند و نیاز به تغییری در میزان ستاده‌های خود ندارند، بیشترین کارایی مربوط به سال ۹۲ می‌باشد و بیشتر از ۷۰ درصد از شهرداری‌ها نیز ناکارا بوده‌اند.

کلید واژه‌ها: مدیریت شهری، برنامه ریزی شهری، منطقه شهری، عدالت فضایی، تحلیل

پوششی داده‌ها، شهر یزد

فهرست مطالب

مقدمه	ط
فصل اول: مشخصات پژوهش	۱
۱-۱- بیان مسئله	۳
۲-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش	۵
۳-۱- اهداف پژوهش	۶
۴-۱- کاربرد نتایج پژوهش:	۶
۵-۱- پیشینه پژوهش:	۷
۱-۵-۱- پیشینه خارجی	۷
۲-۵-۱- پیشینه داخلی	۹
۳-۵-۱- نتایج حاصل از پژوهش‌های پیشین	۱۱
۶-۱- فرضیات پژوهش	۱۲
۷-۱- روش پژوهش	۱۲
۸-۱- موانع و محدودیت‌های پژوهش	۱۳
فصل دوم: مبانی نظری	۱۵
مقدمه	۱۷
۱-۲- مدیریت شهری: مفاهیم، عناصر، مبانی	۱۷
۱-۱-۲- مدیریت شهری	۱۷
۲-۱-۲- اهداف مدیریت شهری و شهرداری	۱۹
۳-۱-۲- وظایف مدیریت شهری و شهرداری	۲۰
۴-۱-۲- مدیریت شهری در کشورهای توسعه‌یافته	۲۰
۵-۱-۲- مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه	۲۱
۶-۱-۲- رویکرد حکمروایی شهری در مدیریت شهری	۲۳
۲-۲- عدالت فضایی، مفاهیم، مبانی و عناصر	۲۴
۱-۲-۲- عدالت	۲۴

- ۲۵..... عدالت اجتماعی ۲-۲-۲
- ۲۶..... رویکرد عدالت اجتماعی ۱-۲-۲-۲
- ۲۷..... عدالت فضایی ۳-۲-۲
- ۲۹..... پویا واژه عدالت فضایی ۱-۳-۲-۲
- ۳۲..... رویکرد عدالت فضایی ۲-۳-۲-۲
- ۳۵..... انواع عدالت فضایی ۴-۳-۲-۲
- ۳۹..... عدالت توزیعی: ۴-۲-۲
- ۳۹..... رویکرد عدالت توزیعی ۱-۴-۲-۲
- ۴۰..... مکتب مساوات طلبی محض ۱-۱-۴-۲-۲
- ۴۰..... اصل تفاوت ۲-۱-۴-۲-۲
- ۴۱..... اصل منابع محور ۳-۱-۴-۲-۲
- ۴۲..... اصل رفاه محور ۴-۱-۴-۲-۲
- ۴۲..... اصل شایستگی محور ۵-۱-۴-۲-۲
- ۴۳..... عدالت توزیعی در توزیع منابع و خدمات عمومی شهری ۲-۴-۲-۲
- ۴۵..... گزینه‌های متنوع عدالت توزیعی ۱-۲-۴-۲-۲
- ۴۵..... اصول ارزش گذاری توزیع فضایی برای توزیع منابع و خدمات عمومی شهری ۵-۲-۲
- ۴۶..... معیارهای عدالت اجتماعی - فضایی در توزیع منابع عمومی شهری ۱-۵-۲-۲
- ۴۸..... شاخصهای مورد سنجش در تحلیل عدالت فضایی در توزیع خدمات عمومی شهری ۲-۵-۲-۲
- ۴۸..... شاخص دسترسی در سنجش و تحلیل عدالت فضایی در توزیع خدمات عمومی شهری ۱-۲-۵-۲-۲
- ۴۸..... شهری
- ۵۰..... ویژگی های خدمات عمومی مورد سنجش در عدالت فضایی ۲-۲-۵-۲-۲
- ۵۰..... مدیریت شهری در ایران ۳-۲
- ۵۱..... مدیریت شهری قبل از انقلاب اسلامی ۱-۳-۲
- ۵۲..... مدیریت شهری بعد از انقلاب اسلامی ۲-۳-۲
- ۵۳..... ارکان مدیریت شهری ۳-۳-۲
- ۵۴..... (ساختار) سطوح مدیریت شهری در ایران ۴-۳-۲

۵۴	..... ۱-۴-۳-۲ - سطح کلان
۵۵	..... ۲-۴-۳-۲ - سطح منطقه‌ای
۵۶	..... ۳-۴-۳-۲ - سطح محلی
۵۷	..... ۵-۳-۲ - نهادهای مرتبط با اداره شهر در ایران
۵۸	..... ۱-۵-۳-۲ - شوراییهای شهر
۵۸	..... ۲-۵-۳-۲ - شهرداری
۵۹	..... ۲-۲-۵-۳-۲ - اهداف شهرداری در ایران
۵۹	..... ۳-۲-۵-۳-۲ - وظایف شهرداری در ایران
۶۲	..... جمع‌بندی :
۶۵	..... فصل سوم: روش شناسی و معرفی نمونه مورد مطالعه
۶۷	..... ۱-۳ - روش شناسی پژوهش
۶۷	..... ۱-۱-۳ - روش گردآوری اطلاعات:
۶۸	..... ۲-۱-۳ - متغیرهای پژوهش:
۶۹	..... ۳-۱-۳ - تعاریف عملیاتی
۷۶	..... ۲-۳ - معرفی محدوده مورد مطالعه
۷۶	..... ۱-۲-۳ - موقعیت جغرافیایی
۷۸	..... ۲-۲-۳ - مشخصات طبیعی شهر یزد
۷۸	..... ۱-۲-۲-۳ - وضعیت زمین شناسی
۷۸	..... ۲-۲-۲-۳ - وضعیت اقلیم شهر یزد
۷۹	..... ۱-۲-۲-۲-۳ - بارندگی
۷۹	..... ۲-۲-۲-۲-۳ - درجه حرارت
۸۰	..... ۳-۲-۲-۲-۳ - رطوبت نسبی
۸۰	..... ۳-۲-۲-۳ - منابع آب
۸۱	..... ۳-۲-۳ - جغرافیای انسانی_ اجتماعی شهر یزد
۸۱	..... ۱-۳ - ۲-۳ - تعداد جمعیت و روند تغییرات آن
۸۲	..... ۲-۳-۲-۳ - تعداد و بُعد خانوار

۸۳	..... ساختار سنی ۳-۳-۲-۳
۸۴	..... نسبت و ترکیب جنسی ۴-۳-۲-۳
۸۴	..... پیدایش و پویش شهر یزد ۴-۲-۳
۸۵	..... نظام منطقه‌بندی شهرداری یزد ۵-۲-۳
۸۵	..... منطقه یک شهرداری ۱-۵-۲-۳
۸۶	..... منطقه دو شهرداری ۲-۵-۲-۳
۸۶	..... منطقه سه شهرداری ۳-۵-۲-۳
۸۷	..... جمع‌بندی
۸۹	..... فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۹۱	..... ۱-۴- بررسی و تحلیل برخورداری ساکنین از خدمات عمومی شهری
۹۱	..... ۱-۱-۴- وزن‌دهی به معیارها در مدل AHP
۹۳	..... ۲-۱-۴- تلفیق مدل AHP با سیستم اطلاعات جغرافیایی
۹۴	..... ۱-۲-۱-۴- پارک و فضای سبز
۹۵	..... ۲-۲-۱-۴- بهداشتی
۹۷	..... ۳-۲-۱-۴- تجهیزات شهری
۹۸	..... ۴-۲-۱-۴- خدمات ورزشی
۹۹	..... ۵-۲-۱-۴- فرهنگی
۱۰۰	..... ۶-۲-۱-۴- حمل و نقل و پارکینگ
۱۰۱	..... ۷-۲-۱-۴- دفتر کارگزاری
۱۰۳	..... ۸-۲-۱-۴- تلفیق نقشه‌های با استفاده از FUZZY OVERLY
۱۰۵	..... ۲-۴- بررسی عملکرد شهرداری‌های مناطق در تحقق عدالت فضایی
۱۰۶	..... ۱-۲-۴- معرفی ورودی و خروجی‌های مدل
۱۰۶	..... ۱-۱-۲-۴- ورودی مدل
۱۰۷	..... ۲-۱-۲-۴- خروجی‌های مدل
۱۰۸	..... ۲-۲-۴- نتایج مدل CCR خروجی محور و اولویت‌بندی واحدها
۱۱۰	..... ۳-۲-۴- تعیین مجموعه واحدهای (شهرداری‌های) مرجع

۴-۲-۴- تعیین مقادیر بهینه متغیرهای ستاده برای افزایش کارایی مناطق ناکارا	۱۱۱
جمع‌بندی	۱۱۵
فصل پنجم: آزمون فرضیات، نتیجه‌گیری و پیشنهادات	۱۱۷
۱-۵- آزمون فرضیات	۱۱۹
۱-۱-۵- آزمون فرضیه اول	۱۱۹
۲-۱-۵- آزمون فرضیه دوم	۱۲۰
۲-۵- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:	۱۲۱
۳-۵- ارائه پیشنهادات	۱۲۵
منابع و مأخذ:	۱۲۷

فهرست جداول

- جدول (۱-۲) بررسی اندیشه‌ی متفکران عرصه‌ی عدالت در برنامه‌ریزی شهری ۳۳
- جدول (۲-۲) بررسی انواع عدالت و تعاریف آنها ۳۸
- جدول (۳-۲) وظایف شهرداری‌ها در ایران ۵۹
- جدول (۱-۳) شاخص‌ها و مولفه‌های مورد بررسی در پژوهش ۶۹
- جدول (۲-۳) میزان بارش در شهر یزد و توزیع ماهانه آن بر حسب میلی متر ۷۹
- جدول ۳-۳: درجه حرارت حداکثر، حداقل و میانگین در شهر یزد طی سالهای ۱۳۵۵-۱۳۸۵ ..... ۷۹
- جدول (۶-۳) روند تغییرات جمعیت شهر یزد طی سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۲ ..... ۸۲
- جدول (۷-۳) روند تغییرات بُعد خانوار شهر یزد طی سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۰ ..... ۸۲
- جدول (۸-۳) تعداد و درصد جمعیت شهر یزد به تفکیک گروه‌های سنی طی سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۸۵ ..... ۸۳
- جدول (۹-۳): ساختار نسبت جنسی جمعیت شهر یزد ۱۳۳۵-۱۳۸۵ ..... ۸۴
- جدول (۱-۴) وزن نهایی لایه‌های مورد استفاده در نرم‌افزار ۹۲
- جدول (۲-۴) میانگین امتیاز فازی فضایی مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۹۴
- جدول (۳-۴) میانگین امتیاز فازی بهداشتی مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۹۶
- جدول (۴-۴) میانگین امتیاز فازی تجهیزات شهری مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۹۷
- جدول (۵-۴) میانگین امتیاز فازی ورزشی مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۹۸
- جدول (۶-۴) میانگین امتیاز فازی فرهنگی مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۱۰۰
- جدول (۷-۴) میانگین امتیاز فازی حمل و نقل و پارکینگ مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۱۰۱
- جدول (۸-۴) میانگین امتیاز فازی دفتر کارگزاری مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۱۰۲
- جدول (۹-۴) میانگین امتیاز فازی خدمات شهری مناطق و میزان همبستگی پیرسون ۱۰۴
- جدول (۱۰-۴) اطلاعات مربوط به ورودی‌های مدل ۱۰۷
- جدول (۱۱-۴) اطلاعات مربوط به خروجی‌های مدل ۱۰۷
- جدول (۱۲-۴) میزان کارایی مناطق حاصل از مدل CCR خروجی محور ۱۰۸
- جدول (۱۳-۴) اولویت‌بندی مناطق شهر یزد حاصل از مدل CCR خروجی محور ۱۰۸
- جدول (۱۴-۴) مجموعه مناطق (شهرداری) مرجع ۱۱۰
- جدول (۱۵-۴) مقادیر بهینه ستاده‌های واحد‌های ناکارا (مقدار افزایش لازم در ستاده‌ها) ۱۱۱

فهرست اشکال

- شکل (۱-۲): مثلث سه وجهی توسعه فضایی پایدار ۳۰
- شکل (۱-۳): نمایش تقسیمات سیاسی شهر یزد ۷۷
- شکل (۲-۳): نقشه مناطق، نواحی و محلات شهر یزد بر اساس طرح تفصیلی، ۱۳۹۱ ..... ۷۷
- شکل (۱-۴): نقشه سطح برخورداری از خدمات فضای سبز ۹۵
- شکل (۲-۴): نقشه سطح برخورداری از خدمات بهداشتی ۹۶
- شکل (۳-۴): نقشه سطح برخورداری از خدمات تجهیزات شهری ۹۸
- شکل (۴-۴): نقشه سطح برخورداری از امکانات ورزشی ۹۹
- شکل (۵-۴): نقشه سطح برخورداری از خدمات فرهنگی ۱۰۰
- شکل (۶-۴): نقشه سطح برخورداری از خدمات حملو نقل و پارکینگ ۱۰۱
- شکل (۷-۴): نقشه سطح برخورداری از خدمات دفتر کارگزاری ۱۰۲
- شکل (۸-۴): نقشه سطح برخورداری از خدمات شهری ۱۰۴

فهرست نمودارها

- نمودار ۲-۱ طبقه‌بندی مدل‌های عدالت فضایی در توزیع منابع و خدمات ۳۶
- نمودار ۲-۲- الگوی فعلی نظام مدیریت شهری در ایران ۵۳
- نمودار ۲-۳- چارت سازمانی اداری مصوب شهرداری یزد ۶۱
- نمودار ۲-۴- مدل مفهومی پژوهش، مأخذ: نگارنده ۶۳
- نمودار ۳-۱: روند تغییرات جمعیت شهر یزد طی سالهای ۱۳۹۰-۱۳۴۵ ..... ۸۲
- نمودار ۳-۲: روند تغییرات جمعیت و بعد خانوار در شهر یزد طی سالهای ۱۳۹۰-۱۳۳۵ ..... ۸۳
- نمودار (۴-۱) وزن نسبی معیارهای سنجش عدالت فضایی ۹۲

مقدمه

شهرها پدیده‌های اجتماعی و فیزیکی پیچیده‌ای هستند که زیر فشار توسعه‌های دائمی قرار دارند و تغییرات کمی و کیفی زیادی در آنها به وقوع می‌پیوندد (زاوادسکاس و همکاران، ۲۰۰۷: ۴۹). مهمترین هدف مدیریت شهری ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن، در قالب اقل-ب و گروه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از حقوق شهروندان، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی می‌باشد (صرافی و دیگران، ۱۳۷۹: ۸۱). از زمان‌های دور تا به امروز، موضوع مدیریت منابع با توجه به محدودیتی که در امکانات و منابع سازمانها وجود دارد، همواره مطرح بوده است. از اینرو، استفاده بهینه از امکانات و منابع در دسترس و ارتقای کارایی به منظور دستیابی به رفاه و پاسخگویی به نیازهای رو به رشد گوناگون، به یک مسئله بسیار مهم مبدل گشته است.

در این پژوهش به بررسی کارایی عملکرد شهرداری‌های شهر یزد می‌پردازیم. افزایش کارایی موجب ارتقاء بهره‌وری و کمک موثر در نیل به اهداف سازمانی خواهد شد در این بین مدیریت هزینه‌ها و جلوگیری از هدر رفتن منابع، نیاز ضروری و اجتناب ناپذیر مدیریت شهری است. و استفاده ناصحیح، غیر اصولی و بدون برنامه از منابع، به ساختار شهری لطمه می‌زند. خودکفا بودن سازمان شهرداری و تکیه بر اصول درآمد- هزینه در این مجموعه، توجه به جلوگیری از هدر رفت منابع مالی را افزایش می‌دهد. بنابراین در این پایانامه ضمن بیان مفهوم و ابعاد عدالت فضایی و بررسی شاخص‌های موثر بر آن، با بهره‌گیری از داده‌های مکانی شهر یزد، تحلیل‌های مرتبط با سطح بندی دست‌یابی و نیازمندی ساکنان بر خدمات عمومی شهری و سنجش مؤلفه‌ی عدالت فضایی در توزیع خدمات شهری، نقش مدیریت شهری را در توزیع عدالت فضایی نشان می‌دهد.

در فصل اول بیان مسئله مطرح گشته و سوالات و فرضیات و گزیده‌ای از تحقیقات پیشین که مرتبط با مسأله مورد تحقیق بوده است، بیان گردیده است. در فصل دوم که شامل مبانی نظری مرتبط با موضوع مورد مطالعه می‌باشد، مفاهیم مرتبط به مدیریت شهری، عدالت فضایی، شهرداری‌ها و توزیع خدمات عمومی شهری مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت و از میان رویکردهای متفاوت در زمینه عدالت فضایی، رویکرد نتیجه‌گرایی عدالت فضایی از دو دیدگاه

برابری مبنای حداقل دستیابی افراد به فرصت‌ها) و دیدگاه نیاز مبنای (دستیابی بر اساس نیاز) در توزیع خدمات و منابع عمومی به عنوان رویکرد پایانامه انتخاب شد و معیارهای پژوهش که شامل دسترسی به خدمات عمومی و تخصیص منابع میان نواحی شهر به عنوان معیارهای مورد سنجش انتخاب گردیده شد. فصل سوم شامل روش شناسی پژوهش و معرفی ویژگی‌های منطقه مورد مطالعه می‌باشد. در فصل چهارم، معیارهای پژوهش با توجه به روش‌های معرفی شده در فصل سوم مورد سنجش قرار خواهند گرفت و فرضیه‌های مطرح شده مورد آزمون قرار گرفته و نتیجه‌گیری کلی از مباحث مطرح می‌شود و در نهایت پیشنهادات استخراج شده از یافته‌های پژوهش ارائه خواهند شد.

فصل اول:
مشخصات پژوهش

۱-۱- بیان مسئله

شهرنشین شدن جمعیت، افزایش جمعیت شهرها و بدنبال آن توسعه شهرها از ویژگی‌های عصر حاضر است و توسعه پایدار آنها در گرو داشتن برنامه‌ریزی و مدیریت شهری کارآمد است (رضویان، ۱۳۸۷: ۱۰۲). می‌توان گفت که جمعیت شهرها افزایش یافته است ولی خدماتی که باید پاسخگوی نیازهای مختلف شهروندان باشد، به گونه‌ای مناسب، پاسخگوی آنها نیست (Sohel Rana, 2009: 321). عدم وجود منابع کافی همواره رقابت بر سر کسب آنها را در میان گروه‌های ساکن در شهر ایجاد نموده است. اما عدم تخصیص بهینه و عادلانه مهمترین عامل در منع حکومت‌های شهری در حل مسئله نابرابری‌های موجود در شهر و نیازهای فقرا می‌باشد. توزیع نامناسب بودجه در بین مناطق و تخصیص بودجه بیشتر به مناطق دارا و بودجه کمتر به مناطق فقیر باعث تثبیت بی‌عدالتی در بین مناطق می‌شود. معمولاً توزیع خدمات شهری در قالب طرح‌های کاربری اراضی با معیار سرانه کاربری مطالعه شده و به قابلیت دسترسی ساکنان به خدمات شهری کمتر اهمیت داده شده است. در حالیکه یکی از عمده‌ترین عناصر ارتقادهنده‌ی کیفیت محیط شهری، توسعه شاخص‌های دسترسی بوده و دسترسی مطلوب یک عامل ضروری برای توفیق پایدار محیط شهری تلقی می‌شود (رهنما، ۱۳۸۷: ۱۳۷). یکی از عوامل تعیین‌کننده‌ی میزان رفاه جوامع، سطح برخورداری افراد از امکانات موجود در جامعه (یعنی کالا و خدمات) می‌باشد، این میزان را به اصطلاح سطح زندگی می‌نامند. از این‌رو استفاده بهینه از امکانات و منابع در دسترس و ارتقاء کارایی، برای دستیابی به رفاه و پاسخگویی به انتظارات و نیازهای رو به رشد انسان‌ها به یک مسئله مهم و حیاتی مبدل گشته است (دستگردویی، بخشوده، ۱۳۸۶: ۲). به همین سبب در دو دهه گذشته مطالعات مربوط به عدالت فضایی و تأسیسات خدمات شهری بسط و توسعه زیادی یافته است.

دستیابی به عدالت فضایی در توزیع خدمات شهری، تخصیص عادلانه هزینه‌ها و برابری استفاده از ظرفیت‌های محیطی از جمله اهداف مهم برنامه‌ریزان شهری است، کسانی که باید تحلیل کنند که چه کسی، چه چیزی را کجا و چگونه به دست آورد یا باید بدست آورد (Tsou et al., 2005: 424). عدالت فضایی در کلیتی فراگیر به رعایت حقوق برابر انسان‌ها (بازیگران